

לופית מצויה *Arisarum vulgare* - פורחת בחבל הים- תיכוני (דצמבר 2015)

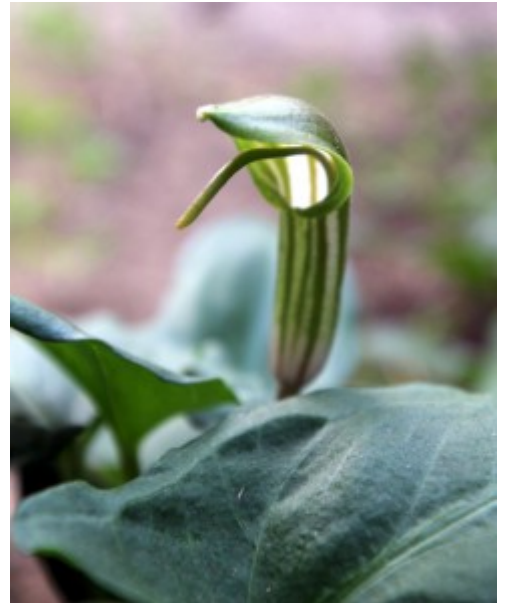
כתבה: ערגה אלוני

לופית מצויה *Arisarum vulgare* היא גיאופיט עשבוני הנפוץ ביותר בחבל הים-תיכוני. העלים ירוקים בעלי טרף דמוי לב ופטוטרת ארוכה ודקה. צבעה בהיר ועליה כתמים חומים אדמדמים. גובה העלה כ-20 ס"מ. העלה פורץ מהקרקע מגולגל ונפתח עם התבגרותו. התפרחת גם היא עולה מהקרקע כפופה וסגורה ונפתחת לקראת הבשלת הפרחים. בקרקע מצויה פקעת.

לופית מצויה. מראה כללי - עלים ותפרחות בצידן החיצוני. צילמה: ערגה אלוני ©

התפרחת אורכה כ-20 ס"מ, היא נתונה בתוך מתחל. המתחל מפוספס בקווי אורך ירוקים לבנים, חלקו העליון מורחב וכפוף כלפי מטה, צבעו ירוק. המבנה שלו מזכיר מצנפת מחודדת פתוחה בחזית הנוטה כלפי מטה. בהמשך מתאחה המתחל לצורת צינור שהולך ונעשה צר. הצינור מעוטר בפסים לבנים ירוקים מהבסיס ועד לאמצע המצנפת. מפתח המצנפת בולטת החוצה שזרה ירוקה. צורתה המיוחדת של התפרחת הקנתה לצמח מספר כינויים כמו: "מטה אהרון", או שמו האנגלי Friar's Cowl (כיסוי הראש של הנזיר).

לופית מצויה - המתחל והשזרה. צילמה: ערגה אלוני ©

אורכה הכולל של השזרה 6-7 ס"מ. הפרחים יושבים מקובצים ב-6 מ"מ התחתונים. מעל אזור הפרחים נמשכת השזרה וצבעה משתנה מלבן לירוק. בבסיס מצויים פרחי הנקבה מספרם 4-5 וגודלו של כל פרח כ-1 מ"מ. ניתן לזהותם על פי השחלה העגולה ירוקה ועמוד העלי הקצר. מעל פרחי הנקבה יושבים 20-25 פרחי זכר. גודלם 1 מ"מ והם מצויים במאבק עגול המכיל גרגרי אבקה רבים. הפרחים הנקביים מבשילים לפני הפרחים הזכריים (פרוטוגיניה). בניגוד לליוף בן משפחתו, אין אזור חיץ וזיפים (פרחים עקרים) בין הפרחים הזכריים והנקביים ואין לתפרחת ריח רע ודוחה המושך חרקים.

לופית מצויה. פרחים זכריים עם אבקנים על השזרה ופרח נקבי אחד בבסיס השזרה עם שחלה ירוקה, עמוד עלי וצללקת. צילמה: ערגה אלוני ©

עונות הסתיו והחורף קשות לחרקים וכנראה שהמתחל הסגור של ה**לופית** משמש להם מחסה והגנה. לרוב הם נכנסים לתוך התפרחת מבלי שהביאו אבקה מפרחים אחרים, ויוצאים ממנה ברגע שמצאו את דרכם חזרה החוצה. בתפרחת ה**לופית** קיים אי התאם עצמי: נמצא שאבקה מהפרחים הזכריים המגיעה לצלקות הפרחים הנקביים באותה התפרחת אינה מוליכה להפריה כאשר אין ביקורי חרקים. ובכל זאת, נוצרים פירות גם כאשר החרקים המבקרים אינם מביאים עימם אבקה מצמחים אחרים. קובי כח ויעקב גליל (1986) פתרו את התעלומה: החרקים הנכנסים לתפרחת מגרדים ושוחקים את הצלקות ומבטלים את אי ההתאם העצמי ומאפשרים בכך הפריה עצמית בתוך אותה תפרחת מאבקה הנופלת מפרחי הזכר על הצלקות של פרחי הנקבה. לכך יש חשיבות בתנאי החורף הקשים לפעילות חרקים מאביקים והבטחה של נתיב נוסף לרבייה. עם זאת, רביית הצמח היא ברובה רבייה וגטטיבית. הפקעות מתרבות ונוצרת מושבה צפופה של עלים ותפרחות. עם התבגרות התפרחת והבשלת הפירות משתנה צבעו של המתחל מירוק לחום בהיר עד לקמילתה הסופית.

לופית מצויה נפוצה ביותר בחבל הים תיכוני ובארץ היא המין היחידי בסוג זה. מצויה בבתות, במעזבות, בשולי גינות, בצל ובשמש מלאה. עלי הצמח מופיעים כבר בסתיו, והפריחה מוקדמת, נמשכת מאוקטובר עד אפריל.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2015 לופית מצויה *Arisarum vulgare* - פורחת בחבל הים-תיכוני
(דצמבר 2015), "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 2.

<https://www.kalanit.org.il>/לופית-מצויה-פורחת-בחבל-הים-תיכוני-דצמ

=====